

การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านกอก ตำบลดงแดง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

อรุณรัตน์ ปัญจะกลืนเกษร ฉัตรลดา ดีพร้อม
สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรและบ้านกอก ตำบลดงแดง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในเกษตรกรบ้านกอก หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 15 ตำบลดงแดง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นรูปแบบจัดกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยเทคนิค AIC และแบบสอบถาม ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช มีค่า KR-20 เท่ากับ 0.63 แบบสอบถามทัศนคติ การรับรู้ความเสี่ยงและพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.75, 0.85, 0.83 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความรู้ ทัศนคติ การรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมการป้องกันตนเองในการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของกลุ่มเกษตรกร ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการโดยใช้สถิติ Paired Sample T-test ผลการศึกษา พบว่า หลังเข้าร่วมโครงการการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช กลุ่มเกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการอภิปรายกลุ่มด้วยเทคนิค AIC และกลุ่มเกษตรกรมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p - value = 0.002) มีคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p - value = 0.000) มีคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ความเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p - value = 0.000) และมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p - value = 0.000) โดยหลังเข้าร่วมโครงการกลุ่มเกษตรกรมีระดับเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรสเปลี่ยนแปลงจากระดับไม่ปลอดภัยและเสี่ยงมาอยู่ในระดับปกติและปลอดภัยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 57.69 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาควรจัดให้มีการตรวจวัดระดับเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรสและติดตามอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้เกษตรกรเพิ่มการทำเกษตรแบบอินทรีย์มากขึ้น จัดโครงการเชิงรุกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีอย่างยั่งยืน เช่น จัดโครงการเกษตรอินทรีย์ ประกวดอินทรีย์ดีเด่น หรือคลินิกเกษตรกร

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรส

Using Participation to Reducing Risk Behavior in Using Pesticides for Farmers in Ban Kok, Dong Daeng Sub-District, ChaturaphakPhiman District, RoiEt Province

Arunrat PuchaGlingasorn, Chatlada Deeprom

Major of Public Health, Department of Science and Technology, Faculty of Liberal Arts and Science,
RoiEt Rajabhat University

Abstract

The purpose of this Participatory Research was to study the results of using participatory learning process in reducing a risk behavior of using pesticides among farmers in Baankok, Dong Daeng Sub-District, ChaturaphakPhiman District, RoiEt Province. A sample was 26 of Baankok's farmers in Moo 4 and Moo 15 Dongdang Sub district. The instrument used in the study was participatory learning process with Appreciation Influence Control technique or AIC technique. Data were collected through questionnaire of knowledge, attitude, risk perception, and individual behaviors of using pesticides, the reliability of the questionnaire were 0.63, 0.75, 0.85 and 0.83 respectively. Data were analyzed by using descriptive statistics and differentiation testing of knowledge of results, attitude, perceived risk, and individual behaviors of using pesticides correctly and safety before and after participated in the study by using Paired Sample T-test. The results of the study indicated that after Baankok's farmers participated in the study, they were able to discuss about their problems and how to solve the problems by using AIC technique. The averages of knowledge of results in using pesticides were increases the statistically significant in the level of 0.01 ($P\text{-value} = 0.002$), an average of attitude was 0.01 ($p\text{-value} = 0.000$), an average of perceived risk was 0.01 ($p\text{-value} = 0.000$), and an average of individual behavior of using pesticides was 0.01 ($p\text{-value} = 0.000$). After participated in the study, cholinesterase enzyme level of farmers was normal and safe at 57.69 percent. The suggestion: should be continuity to measure and follow up the enzyme choline level. Encourage farmers to increase organic farming. Organize proactive projects to change sustainable use of Pesticides.

Keyword : Participation, Pesticides, Cholinesterase Enzyme

บทนำ

จังหวัดร้อยเอ็ดมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 3,959,558 ไร่ ร้อยละ 76.33 ซึ่งการทำนาจะมีทั้งนาปีและนาปรัง ส่วนพืชเศรษฐกิจ เช่น ยาสูบ พันธุ์แตงกวา อ้อยโรงงาน ถั่วลิสง มันสำปะหลัง แตงโม เป็นต้น ไม้ผลและไม้ยืนต้น เช่น ยางพารา มะม่วง ถั่วลิสง น้อยหน่า ฝรั่ง และมะพร้าว เป็นต้น พืชผักที่นิยมปลูก ได้แก่ ต้นหอม พักทอง ถั่วฝักยาว พริกชี้ฟ้าใหญ่ ผักบุ้งจีน เป็นต้น ทำให้มีการทำการเกษตรตลอดปี และมีโอกาสสัมผัสสารเคมีมากขึ้น (สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด, 2559) จากรายงานผู้ป่วยโรคพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจังหวัดร้อยเอ็ด ปี พ.ศ. 2557 พบว่า ผู้ป่วยโรคพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (T60) จำนวน 9 คน พิษจากสารฆ่าแมลงกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟตและ คาร์บาเมต (T600) จำนวน 6 คน พิษจากสารฆ่าแมลงกลุ่มฮาโลเจน (T601) จำนวน 4 คน พิษจากสารฆ่าแมลงอื่นๆ (T602) จำนวน 7 คน พิษจากสารฆ่าวัชพืชและเชื้อรา (T603) จำนวน 12 คน พิษจากสารฆ่าหนู (T604) จำนวน 1 คน พิษจากสารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์ชนิดอื่น (T608) จำนวน 5 คน พิษจากสารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์ชนิดอื่นที่ไม่ระบุรายละเอียด (T609) จำนวน 17 คน รวมทั้งหมดจำนวน 61 คน (สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2557)

เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม Appreciation Influence Control Technique : A-I-C) เป็นกระบวนการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมในกิจกรรมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหาความต้องการข้อจำกัดและศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องช่วยให้เกิดการระดมสมองในการศึกษาวิเคราะห์และพัฒนาทางเลือกเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาเกิดการตัดสินใจร่วมกันช่วยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจสร้างการยอมรับมีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของชุมชนซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและภาคภูมิใจในผลงานที่ตนมีส่วนร่วมเกิดพลังของการสร้างสรรค์และ

รับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นอย่างแท้จริง นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550) เกิดการค้นหาคำปัญหาที่แท้จริงนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดและยั่งยืน

บ้านกอก ตำบลดงแดง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร และมีการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่เดียวกันตลอดทั้งปี พืชที่ปลูก ได้แก่ ข้าว ต้นหอม ถั่ว มะเขือ แตงลัก เป็นต้น จึงทำให้มีการใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืชในการทำการเกษตรมากขึ้น จากข้อมูลการตรวจหาระดับเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรสในเลือด ระหว่าง พ.ศ. 2558 - 2560 ในพื้นที่บ้านกอก พบว่าใน ปี พ.ศ. 2558 มีผู้คัดกรอง 52 คนมีระดับเสี่ยงและไม่ปลอดภัยจำนวน 28 คน ร้อยละ 53.85 ปี พ.ศ. 2559 มีผู้คัดกรอง 72 คนมีระดับเสี่ยงและไม่ปลอดภัยจำนวน 25 คน ร้อยละ 34.72 และในปี พ.ศ. 2560 มีผู้คัดกรอง ร้อยละ 51.51 จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีผลตรวจเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรสที่ระดับเสี่ยงและไม่ปลอดภัยยังอยู่ในเกณฑ์ที่น่าเป็นห่วง (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงแดง, 2560)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านกอกตำบลดงแดง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความรู้และปรับพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้กับเกษตรกร นอกจากนั้นยังเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชการปรับเปลี่ยนสภาพการทำงานของเกษตรกรให้ปลอดภัยจากพิษภัยของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งจะนำไปสู่ความปลอดภัยต่อผู้ผลิต สิ่งแวดล้อมและผู้บริโภคตามลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ของเกษตรกรบ้านกอกตำบลดงแดง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทักษะ การรับรู้ ความเสี่ยง และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านกอก ตำบลดงแดง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

3. เพื่อเปรียบเทียบผลของเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรสในเลือดของเกษตรกรบ้านกอกตำบลดงแดง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ประชากรที่ทำการศึกษาคือเกษตรกรที่ได้รับการตรวจวัดระดับเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรสจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดงแดงในโครงการสำรวจและคัดกรองสารเคมีในเลือดในเกษตรกรบ้านดงแดงและผลการตรวจอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเสี่ยงและไม่ปลอดภัยในบ้านกอก หมู่ที่ 4 จำนวน 16 คน และ หมู่ที่ 15 จำนวน 10 คน ตำบลดงแดง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด รวมทั้ง 26 คน (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงแดง, 2560)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบติดตามพฤติกรรมจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ประกอบด้วย 6 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวนทั้งหมด 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยให้เลือกตอบ “ใช่” หรือ “ไม่ใช่”ตอบ “ถูก” ให้ 1 คะแนน แต่ถ้าตอบ “ผิด” ให้ 0 คะแนน มีคำถามทั้งหมด 10 ข้อ มีเกณฑ์แบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ คือ ความรู้ระดับสูง ปานกลาง ต่ำ (กันยารัตน์ จิตติราช, 2559)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรเลือกตอบว่า เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย มีคำถามทั้งหมด 15 ข้อ (สมพร ศรีปัญญา, 2556)แปลผล 3 ระดับ ใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best,1977)ทัศนคติระดับสูง ปานกลาง ต่ำ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้ความเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรเลือกตอบว่า ทราบ ไม่เห็นใจ ไม่ทราบ มีคำถามทั้งหมด 10 ข้อ(สุนารี ทะนะเป็ก และมณฑล รัชชะ, 2558)แปลผล 3 ระดับ ใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1977)คือ การรับรู้ความเสี่ยงระดับสูง ปานกลาง ต่ำ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรเลือกตอบว่า ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบางครั้ง ไม่ปฏิบัติเลย มีคำถามทั้งหมด 13 ข้อ (กันยารัตน์ จิตติราช, 2559)แปลผล 3 ระดับ ใช้เกณฑ์ของเบสท์(Best, 1977) คือ พฤติกรรมระดับสูง ปานกลาง ต่ำ

ส่วนที่ 6 แบบติดตามพฤติกรรมของเกษตรกรในโครงการการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านกอก ตำบลดงแดง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1.การตรวจสอบเชิงเนื้อหา (Content validity)

คณะผู้วิจัยนำเสนอแบบสอบถามจากเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง และความตรงของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เรียบร้อยก่อนจะมีการนำไปใช้ โดยนำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ประสบการณ์ในการทำวิจัยตรวจสอบจำนวน 3 ท่านพบว่า ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.66-1.00 ทุกข้อ

2.การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

โดยการนำแบบวัดตัวแปรต่างๆที่สร้างขึ้นไปทดสอบใช้กับเกษตรกรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนได้ค่าความเชื่อมั่นด้านความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช 0.63

ด้านทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช 0.75 ด้านการรับรู้ความเสี่ยงการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช 0.85 และด้านพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช 0.83

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) คณะผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่กลุ่มตัวอย่าง

2) คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ดำเนินการจัดร่วมกับทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแดง

3) ดำเนินการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความรู้ ทัศนคติ การรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชซึ่งเก็บในกลุ่มเกษตรกรบ้านกอก ตำบลแดง อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร ร้อยเอ็ด

4) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และการบันทึกข้อมูลมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อเตรียมบันทึกข้อมูลในฐานข้อมูลและวิเคราะห์ระหว่างเดือน 14 กันยายน – 13 ตุลาคม พ.ศ. 2560

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเข้าพบและแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและประโยชน์ของการวิจัย ข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับ โดยไม่เปิดเผยชื่อและที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง ใช้รหัสตัวเลขแทน ให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตัดสินใจในการยินยอมเข้าร่วมการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสามารถยุติการเข้าร่วมการวิจัยได้ โดยไม่เกิดผลเสียแต่อย่างใดและจะไม่มีผลกระทบใด ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าคะแนนต่ำสุด - ค่าคะแนนสูงสุด (Minimum - Maximum) และข้อมูลแจกแจงปกติใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เปรียบเทียบ

ค่าเฉลี่ยคะแนนของความรู้ ทัศนคติ การรับรู้ความเสี่ยง พฤติกรรม ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยใช้สถิติ Paired Sample T – test และวิเคราะห์เป็นหมวดหมู่ (Content Analysis) ข้อมูลคุณภาพ

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการสนทนากลุ่มสถานการณ์การใช้สารเคมีในเกษตรกรโดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรบ้านกอก ตำบลแดง อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร ร้อยเอ็ด

1. วิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 26 ชุด และการประชุมด้วยเทคนิค AICสรุปดังนี้

1.1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้เข้าร่วมประชุมแบบมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มเกษตรกรเพศชาย และเพศหญิงมีสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 50.00 มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี และ 50 – 59 ปี มีจำนวนเท่ากัน ร้อยละ 34.62 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 92.30 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 69.23 มีพื้นที่ทำการเกษตร 10 ไร่ขึ้นไป ร้อยละ 73.08 มีการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 1 - 2 วัน/สัปดาห์ ร้อยละ 76.92 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 1 - 2 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 84.61 ได้รับข้อมูลจากการอบรมจากเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 65.38 ส่วนใหญ่มีระดับเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรสครั้งที่ 1 ผลเลือดอยู่ในระดับเสี่ยง ร้อยละ 84.62 และระดับเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรสครั้งที่ 2 ผลเลือดอยู่ในระดับปกติและปลอดภัย ร้อยละ 57.69

1.2 กิจกรรมการวางแผน จัดการประชุมแบบมีส่วนร่วมและสนทนากลุ่ม จำนวน 26 คน โดยใช้เทคนิค AIC สรุปดังนี้

1.2.1 ขั้นการสร้างองค์ความรู้ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่อง แนวทางการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย โดยผู้วิจัยและทีมวิจัยเป็นวิทยากร

1.2.2 วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน Appreciation:A1 พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการทำศัตรูพืชอย่างต่อเนื่อง ตลอดปีและยังไม่มี การใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล ได้แก่ หน้ากากปิดปาก ถุงมือ รองเท้าบูธ แวนตา

1.2.3 ขั้นตอน Appreciation:A2 เป็นขั้นตอนกำหนดเป้าหมาย/อนาคตที่ปรารถนา แบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 13 คน เพื่อค้นหาแนวทางการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย ได้ข้อสรุปคือ จัดตั้งกลุ่มทำน้ำหมักชีวภาพและจัดกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

1.3 ขั้นการสร้างแนวทางพัฒนา (Influence : I) เป็นขั้นตอนการหาวิธีการและนำเสนอทางเลือกในการพัฒนาการประชุมเชิงปฏิบัติการได้สร้างกิจกรรมการดำเนินงาน สรุปจากการประชุมพบว่า เกษตรกรต้องการพัฒนาองค์ความรู้ บประมาณดำเนินการ กิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.4 ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) ผลจากการดำเนินงานประชุมได้แผนปฏิบัติการพัฒนา ดังนี้ 1) กิจกรรมอบรมการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย 2) อบรมแกนนำเกษตรกรอินทรีย์และทำน้ำหมักชีวภาพ 3) กิจกรรมให้คำปรึกษาด้านสุขภาพในเกษตรกร

2. ผลการดำเนินงานตามผลการประชุมด้วยเทคนิค AICสรุปผลดังนี้

1. กิจกรรมอบรมการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตงแดงร่วมกับทีมวิจัย โดย

มีเนื้อหาการอบรม ได้แก่ อันตรายและความเสี่ยงด้านสุขภาพจากสารเคมีทางการเกษตรและการเข้าสู่ร่างกาย แนวคิดในการหลีกเลี่ยงสารเคมี อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล

2. อบรมแกนนำเกษตรกรอินทรีย์และทำน้ำหมักชีวภาพ โดยให้เกษตรกรตัวอย่างได้มาถ่ายทอดองค์ความรู้ในการทำน้ำหมักชีวภาพใช้ โดยใช้เศษผักผลไม้ที่เหลือรับประทานหมักระยะเวลา 30 วัน นำน้ำหมักมารดผักและนาข้าว ลดการใช้สารเคมี

3. กิจกรรมให้คำปรึกษาด้านสุขภาพในเกษตรกร โดยจัดบริการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตงแดงมีพยาบาลวิชาชีพและนักวิชาการสาธารณสุขเป็นผู้ให้คำปรึกษา

ส่วนที่ 2 การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ก่อนเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม กลุ่มเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 76.92 และหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า มีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 100.00 โดยพบว่า กลุ่มเกษตรกรมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p – value= 0.002)

ตาราง 1 จำนวน ร้อยละ ระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	หลังเข้าร่วมโครงการ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ระดับสูง	20(76.92)	26(100.00)
ระดับปานกลาง	4(15.39)	-
ระดับต่ำ	2 (7.69)	-
รวม	26 (100.00)	26 (100.00)

ตาราง 2 ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	$\bar{x}$	S.D.	Min.	Max.	T	p – value
ก่อนเข้าร่วมโครงการ	8.62	1.72	4	10	3.491	.002**
หลังเข้าร่วมโครงการ	9.69	0.62	8	10		

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ส่วนที่3 การเปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

ก่อนเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรมีทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 50.00 และหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า มีทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 88.50 โดยพบว่ากลุ่มเกษตรกรมีคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p – value = 0.000)

ตาราง 3 จำนวน ร้อยละ ทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	หลังเข้าร่วมโครงการ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ระดับสูง	13 (50.00)	23(88.50)
ระดับปานกลาง	12(46.15)	3 (11.50)
ระดับต่ำ	1 (3.85)	-
รวม	26 (100.00)	26 (100.00)

ตาราง 4 ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	$\bar{x}$	S.D.	Min.	Max.	T	p – value
ก่อนเข้าร่วมโครงการ	35.54	6.47	24	45	5.773	.000**
หลังเข้าร่วมโครงการ	42.23	4.73	31	45		

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ส่วนที่ 4 การเปรียบเทียบการรับรู้ความเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ก่อนเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรมีการรับรู้ความเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 76.92 และหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า มีการรับรู้ความเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 100.00 โดยพบว่า กลุ่มเกษตรกรมีคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ความเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p – value = 0.000)

ตาราง 5 จำนวน ร้อยละ การรับรู้ความเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

การรับรู้ความเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	หลังเข้าร่วมโครงการ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ระดับสูง	20 (76.92)	26 (100.00)
ระดับปานกลาง	6(23.08)	-
ระดับต่ำ	-	-
รวม	26 (100.00)	26 (100.00)

ตาราง 6 ผลทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

การรับรู้ความเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	$\bar{x}$	S.D.	Min.	Max.	T	p – value
ก่อนเข้าร่วมโครงการ	25.96	3.26	20	30	5.496	.000**
หลังเข้าร่วมโครงการ	29.77	1.18	24	30		

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ส่วนที่ 5 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ก่อนเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 84.62 และหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 100.00 โดยพบว่า กลุ่มเกษตรกรมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p – value = 0.000)

ตาราง 7 จำนวน ร้อยละ พฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

พฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	หลังเข้าร่วมโครงการ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ระดับสูง	22 (84.62)	26 (100.00)
ระดับปานกลาง	4(15.38)	-
ระดับต่ำ	-	-
รวม	26 (100.00)	26 (100.00)

ตาราง 8 ผลทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

พฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	$\bar{x}$	S.D.	Min.	Max.	T	p – value
ก่อนเข้าร่วมโครงการ	35.23	3.94	26	39	4.875	.000**
หลังเข้าร่วมโครงการ	39.00	0.00	39	39		

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ส่วนที่ 6 ผลการตรวจระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ผลการศึกษา พบว่า ก่อนเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมกลุ่มเกษตรกรมีระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสมีความเสี่ยง ร้อยละ 84.62 และอยู่ในระดับไม่ปลอดภัย ร้อยละ 15.38 และหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม 3 สัปดาห์พบว่า มีระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสอยู่ในระดับปกติ ร้อยละ 19.23 ระดับปลอดภัย ร้อยละ 38.46 และระดับมีความเสี่ยง ร้อยละ 42.31 และผลการทดสอบความแตกต่างของระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสอยู่ในระดับปกติและปลอดภัยเพิ่มขึ้น

ตาราง 9 จำนวน ร้อยละ ระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสของเกษตรกร ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	หลังเข้าร่วมโครงการ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ปกติ	-	5 (19.23)
ปลอดภัย	-	10 (38.46)
เสี่ยง	22 (84.62)	11 (42.31)
ไม่ปลอดภัย	4(15.38)	-
รวม	26 (100.00)	26 (100.00)

ส่วนที่ 7 ผลการติดตามพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปัญหาสุขภาพหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านกอก ตำบลดงแดง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการติดตามพฤติกรรมของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีที่ถูกต้องเพิ่มขึ้น ร้อยละ (69.23) ในสัปดาห์ที่ 1 และ ร้อยละ 100.00 ในสัปดาห์ที่ 2 และ 3 เนื่องจากการได้รับความรู้และการติดตามให้คำแนะนำเกี่ยวกับอันตรายจากการปฏิบัติตัวที่ไม่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ และผลการติดตามปัญหาสุขภาพหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรไม่มีปัญหาสุขภาพหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในสัปดาห์ที่ 2 และสัปดาห์ที่ 3 เป็นผลมาจากการลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

อภิปรายผล

ส่วนที่ 1 ผลการสนทนากลุ่มการใช้สารเคมีในเกษตรกรโดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรบ้านกอก ตำบลดงแดง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเกษตรกร เป็นเพศชายและเพศหญิงสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 50.00 ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร ทรงพระ และ กาญจนา ครองธรรมชาติ (2555) รายงานวิจัยเรื่องการใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงตำบลเมืองแคน อำเภอรามัญ จังหวัดศรีสะเกษ จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 77.86 และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคล รัชชะ,สุรเดช สารานุกิตต์,จุฑามาศ แสนท้าว,ศรธรรม สุขตะกั่ว(2560) รายงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเกษตรกรบ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภอนาทม จังหวัดบึงกาฬ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรในตำบลชะแล อำเภอนาทม จังหวัดบึงกาฬ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเป็นเพศชาย เนื่องจากข้อมูลประชากรของหมู่บ้านดงแดงมีสัดส่วนประชากรชายและหญิงใกล้เคียงกันและอาชีพหลักส่วนใหญ่ คือ อาชีพเกษตรกร

ผลการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านกอก พบว่า ตัวแทนเกษตรกร ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ได้กิจกรรมทั้งสิ้น จำนวน 3 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมอบรมการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย 2) อบรมแกนนำเกษตรกรอินทรีย์และทำน้ำหมักชีวภาพ 3) กิจกรรมให้คำปรึกษาด้านสุขภาพในเกษตรกร โดยได้รับความร่วมมือจากเกษตรกร แกนนำชุมชน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี สอดคล้องกับการศึกษาของ วุฒิภัทร สมัตถะ (2554) รายงานวิจัยเรื่องผลของการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัย : กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยบ้านหินกอง ตำบลห้วยบงอำเภอ

เมือง จังหวัดชัยภูมิจากผลการศึกษา ตัวแทนแกนนำชุมชน และตัวแทนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ได้โครงการทั้งสิ้น จำนวน 6 โครงการ คือ (1) โครงการอบรมให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัยแก่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย (2) โครงการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในชุมชน (3) โครงการส่งเสริมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพในชุมชน (4) โครงการส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อบำรุงรักษาหน้าดิน (5) โครงการรณรงค์เจาะเลือดเพื่อตรวจหาสารเคมีตกค้างในเกษตรกรกลุ่มเสี่ยง (6) โครงการรณรงค์และประชาสัมพันธ์การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัยในชุมชน จากโครงการทั้งหมด 6 โครงการนี้ได้ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 1 โครงการ คือ (1) โครงการอบรมให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัยแก่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย สำหรับโครงการที่เหลืออีก จำนวน 5 โครงการ อยู่ในระหว่างรอดำเนินการ ซึ่งได้นำเข้าบรรจุไว้ในแผนพัฒนาตำบล และแผนงาน/โครงการของกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล ปีงบประมาณ 2554

ส่วนที่ 2 การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ผลการศึกษา พบว่า หลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p - value = 0.002$) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วุฒิภัทร สมัตถะ (2554) รายงานวิจัยเรื่องผลของการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัย : กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยบ้านหินกอง ตำบลห้วยบงอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิจากผลการศึกษา พบว่าหลังดำเนินการเกษตรกรมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชสูงกว่าก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p - value < 0.001$) เนื่องจากผลจากการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เน้นให้ชุมชนเสนอ

ปัญหาความต้องการและแนวทางการแก้ไขด้วยความเห็นร่วมกันของชุมชน ทำให้เกษตรกรมีความสนใจและให้ความสำคัญในการจัดอบรมในครั้งนี้

ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ผลการศึกษา พบว่า หลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม เกษตรกรมีทัศนคติต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p - value = 0.000$) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิราพร ทรงพระ และกาญจนา ครองธรรมชาติ (2555) รายงานวิจัยเรื่อง การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง ตำบลเมืองแคน อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ จากผลการศึกษา พบว่าหลังดำเนินการเกษตรกรมีคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติสูงกว่าก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p - value < 0.0001$) เนื่องจากผลจากการประชุมแบบมีส่วนร่วมด้วยเทคนิค AIC เน้นให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดในการทำการเกษตรอย่างปลอดภัย

ส่วนที่ 4 การเปรียบเทียบการรับรู้ความเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ผลการศึกษา พบว่า หลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า มีการรับรู้ความเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 100.00 โดยพบว่า กลุ่มเกษตรกรมีคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ความเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p - value = 0.000$) ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของมงคล รัชชะ,สุรเดช สำราญจิตต์,จุฑามาศ แสนท้าว,ศรธรรม สุขตะกั่ว(2560) รายงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเกษตรกรบ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภอดงพิก

ภูมิจังหวัดกาญจนบุรี จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรในตำบลชะแล อำเภอดงพิก จังหวัดกาญจนบุรี มีระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่ออันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในระดับต่ำ ร้อยละ 37.1 เนื่องจากผลจากการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมโดยมีหัวข้อเรื่อง อันตรายและความเสี่ยงด้านสุขภาพจากสารเคมีทางการเกษตรและการเข้าสู่ร่างกาย

ส่วนที่ 5 การเปรียบเทียบพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ผลการศึกษา พบว่า หลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม เกษตรกรมีพฤติกรรมเกี่ยวกับเรื่องการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p - value = 0.000$) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิราพร ทรงพระ และกาญจนา ครองธรรมชาติ (2555) รายงานวิจัยเรื่อง การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง ตำบลเมืองแคน อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ จากผลการศึกษา พบว่า หลังดำเนินการเกษตรกรมีคะแนนเฉลี่ยด้านการปฏิบัติตนในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชสูงกว่าก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p - value < 0.0001$)เนื่องจากผลจากการจัดกิจกรรมตามแนวทางที่เกษตรกรเสนอ ทั้ง 3 กิจกรรม รวมทั้งทีมวิจัยได้ติดตามพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง 3 สัปดาห์

ส่วนที่ 6 ผลการตรวจระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส ก่อนและหลังกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่าหลังเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม เกษตรกรมีระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสอยู่ในระดับปกติและปลอดภัยเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมศักดิ์ มงคลธนวัฒน์ และคณะ

(2560) รายงานวิจัยเรื่องผลของชุดกิจกรรมให้ความรู้ เรื่องเกษตรอินทรีย์ต่อระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส ในเลือดเกษตรกร กรณีศึกษาตำบลนาเริก อำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมชุดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 เดือน มีระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส เพิ่มขึ้นเนื่องจากผลจากการประชุมแบบมีส่วนร่วมที่เน้นให้เกษตรกรได้เสนอปัญหาพร้อมแนวทางการแก้ไข เพิ่มเติมความรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยตนเอง โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกหน่วยงาน ได้แก่ หน่วยงานสาธารณสุข อบต. เกษตรอำเภอ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กันยารัตน์ จิตติราช. (2559). ความรู้และพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร บ้านหนองลิ้ม หมู่ที่ 1 ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. สารนิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- จิราพร ทรงพระ และกาญจนา ครองธรรมชาติ. (2555). การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงตำบลเมืองแคนอำเภอราชไศลจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิทยาศาสตร์อนามัยสิ่งแวดล้อมคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน. กรมการพัฒนาชุมชน : กรุงเทพฯ.
- วุฒิกัทร สมิตะ. (2554). ผลของการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง และปลอดภัย : กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยบ้านหินกอง ตำบลห้วยยางอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. กรณีศึกษาอิสระ สาขาการบริหารสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มงคล รัชชะ,สุรเดช สำราญจิตต์,จุฑามาศ แสนท้าว,ศรธรรม สุขตะกั่ว.(2560). พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเกษตรกรบ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรี จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรในตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี.วารสารการพยาบาล การสาธารณสุข และการศึกษา,18(2),84-94.
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงแดง. (2560). รายงานสถานการณ์โรค ปี พ.ศ. 2558-2560ตำบลดงแดง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด.ร้อยเอ็ด.
- สมพร ศรีโปฏก. (2556). การศึกษาปัจจัยเสี่ยงจากการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรที่ทำนาแหว อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมศักดิ์ มงคลธวัชณ์ และคณะ.(2560). ผลของชุดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ต่อระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสในเลือดเกษตรกร.กรณีศึกษาตำบลนาเริก อำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี. วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี.
- สุนรี ทะนะเป็ก และมงคล รัชชะ. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเกษตรกรปลูกยาสูบในเกษตรกร ตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย.คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด. (2559). ข้อมูลพื้นฐานการเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด:สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด.
- สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. (2557).ความเสี่ยงจากพฤติกรรมสุขภาพและปัจจัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม.
- Best, John W. (2014). *Research in Education*. 10nd. New Jersey: Englewood Cliffs.